

УДК 378.147.87.

Гриценко К.Ю.

ст. викладач ВКНЗ СОР

«Лебединське педагогічне училище ім. А.С. Макаренка»

ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТА У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

В статті розглядаються особливості управління самостійною роботою студентів з урахуванням сучасних вимог та умов навчання, методи її ефективної організації як невід'ємної складової в системі освітнього середовища.

Ключові слова: самоосвіта, самостійність, самостійна робота, інформаційні технології навчання.

Гриценко Е. Е. Организационно - педагогические условия управления самостоятельной работой студента в контексте изучения социально-экономических дисциплин

В статье рассматриваются особенности управления самостоятельной работой студентов с учетом современных требований и условий обучения, методы ее эффективной организации как неотъемлемой составляющей в системе образовательной среды.

Ключевые слова: самообразование, самостоятельность, самостоятельная работа, информационные технологии обучения.

Grytsenko E. E. Organizational and pedagogical conditions for management of independent work of a student in the context of studying social and economic disciplines

In the article features of management of independent work of students are considered taking into account modern requirements and conditions of training, methods of its effective organization as an integral component in the educational environment.

Key words: self-education, independence, independent work, information technology training.

Якісна освіта є запорукою майбутнього країни, важливою складовою її національної ідентичності та державного добробуту. В сучасних умовах ринку праці та особливостей працевлаштування, зростають вимоги до професійної компетентності випускників, що обумовлює якісно нові форми та методи вищої освіти, спрямовані на створення цілісної системи безперервної освіти, розширення сфери самостійної діяльності студентів, які формують навички самоорганізації та самоосвіти.

Самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Розширення функцій та зростання ролі самостійної роботи студентів не тільки веде до збільшення її обсягу, а й обумовлює зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності, привчатимуть його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність, як особисту рису характеру.

Самостійна робота в училищі передбачає поетапне засвоєння нового матеріалу, повторення та закріплення, його застосування на практиці. Ефективність самостійної роботи залежить від її організації, змісту, взаємозв'язку та характеру завдань.

З одного боку, самостійна робота розглядається як педагогічний засіб організації та управління самостійною діяльністю студента в навчальному процесі, з іншого боку, – це особлива форма навчально-наукової діяльності.

Самостійну роботу студентів можна класифікувати за різними критеріями:

1. За характером керівництва і способом здійснення контролю за якістю знань з боку викладача (з урахуванням місця, часу проведення), можна виділити:

а) аудиторну - поза аудиторну б) колективну роботу під контролем викладача в) індивідуальні заняття з викладачем.

2. За рівнем обов'язковості:

а) обов'язкову, визначену навчальними планами і робочими програмами (виконання домашніх завдань, підготовка до лекцій, семінарських занять

б) рекомендовану (участь у роботі наукових гуртків, конференціях, підготовка наукових тез, статей, доповідей, рецензування робіт тощо);

в) ініційовану (участь у різноманітних конкурсах, олімпіадах, вікторинах, виготовлення наочності, підготовка технічних засобів навчання тощо).

3. За рівнем прояву творчості:

а) репродуктивну, що здійснюється за певним зразком (розв'язування типових задач, заповнення таблиць, моделювання схем, виконання тренувальних завдань, що вимагають осмислення, запам'ятовування і простого відтворення раніше отриманих знань);

б) реконструктивну, яка передбачає слухання і доповнення лекцій викладача, складання планів, конспектів, тез тощо.

в) евристичну, спрямовану на вирішення проблемних завдань, отримання нової інформації, її структурування (складання опорних конспектів, схем-конспектів, анотацій, побудову технологічних карт, розв'язання творчих завдань).

г) дослідницьку, яка орієнтована на проведення наукових досліджень, теоретичних досліджень та ін.

Загальною проблемою вищої освіти є зменшення кількості годин на вивчення програмового матеріалу, тому дуже часто застосовуємо випереджувальні завдання. Ці завдання спрямовані на повне або часткове попереднє самостійне вивчення студентами навчального матеріалу, який буде висвітлюватися викладачем на планованих заняттях. Попередньо вивчений студентами матеріал можна використовувати на лекціях, семінарах у вигляді рефератів, наукових доповідей, обговорювати у процесі дискусії тощо.

Для оволодіння навчальним матеріалом можна пропонувати студентам різноманітні методи самостійної роботи з книгою: складання плану прочитаного, складання тез, конспектування, анотація, цитування, рецензування, реферування, нотування (виписування незрозумілих слів з подальшим тлумаченням).

Але на сучасному етапі книгу замінили інші джерела інформації, такі як ІКТ (інформаційно-комунікативні технології), а студенти є «жителями» соціальних мереж, Інтернет-простору, віртуального комп'ютерного світу,

що сприяє розширенню дидактичних можливостей в організації самостійної роботи студентів, а саме:

- забезпечення гнучкості навчального процесу за допомогою варіативності;
- трансформація змісту, методів і форм навчання, організації навчальних занять, поєднання різних методик навчання для студентів різнорівневої підготовки;
- варіювання складності та об'єму завдань, темпу їх виконання;
- активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів через моделювання якісно нового типу візуалізації навчального матеріалу як реальних, так і віртуальних об'єктів, процесів та явищ;
- ігрового навчання, бо «життя-це гра...»;
- посилення мотивації і пізнавального інтересу студентів у навчанні за рахунок інноватики методів навчання, можливості індивідуалізації навчання;
- якісні зміни навчальної діяльності в цілому та контролю (здійснення тестового контролю з діагностикою, зворотнім зв'язком і оцінюванням етапів, дистанційна освіта).

Інноваційні освітні технології спрямовані на те, щоб підвищити інтерес до навчання, привчити студента працювати самостійно, бути компетентним та мобільним, адаптуватися до вимог сучасного суспільства.

Самостійну роботу студентів при вивченні соціально-економічних дисциплін з використанням інформаційних технологій організовуємо як цілісну систему:

- використання освітніх сайтів;
- робота з електронними виданнями;
- виконання індивідуальних завдань на основі використання ІКТ.

Контроль самостійної роботи студентів включає:

- перевірку конспектів, рефератів, розв'язання задач, виконання графічних вправ, індивідуальних завдань;
- відповіді на контрольні або тестові питання.

Окрім самостійного засвоєння знань студенти мають опанувати методи аналізу, синтезу, узагальнення інформації. В зв'язку з цим значення набуває самостійна робота з додатковими джерелами (енциклопедіями, словниками, базами даних), що забезпечує можливість зіставлення матеріалу, узагальнення, порівняння, аналізу, класифікації.

Застосування сучасних інформаційних технологій у процесі організації самостійної роботи має ряд переваг:

- навчальний матеріал подається на сучасному рівні;
- можливість вибору студентом індивідуального режиму роботи;
- використання можливостей переносу навчального матеріалу на електронні носії;
- варіативність завдань з особистісно-зорієнтованим урахуванням можливостей та здібностей студентів;
- підвищення професійної мотивації студентів;
- можливість об'єктивного електронного контролю за станом засвоєння студентом необхідного навчального матеріалу.

Важлива роль в межах всіх видів діяльності при організації самостійної роботи приділяється формулюванню дидактичної мети, яка забезпечує цілеспрямоване вивчення матеріалу та індивідуальними завданнями, які повинні скеровувати та контролювати самостійну роботу студента, підказувати шляхи просування у вивченні матеріалу, в певній послідовності на основі методичних

рекомендацій, інструкцій, пояснень, довідкової системи, що супроводжують матеріал та дають змогу студенту до самостійного пізнання, самоосвіти і самоконтролю.

Необхідно зазначити, що саме самостійна робота студента здатна ефективно розвивати творчу активність, творче мислення з урахуванням індивідуальних можливостей, активізувати творчу самостійну роботу. Раціональна організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних форм та ІКТ дозволяє не тільки інтенсифікувати роботу в якісному засвоєнні навчального матеріалу, а й закладає основи подальшої постійної самоосвіти та самовдосконалення.

Якщо навчальна діяльність змотивована особистим інтересом, то така діяльність буде результативною. В іншому випадку все зведеться лише до даремної трати часу.

У студента, в якого є чітко визначені цілі самоспонування, виробляються певні навички, і врешті-решт, навчальна діяльність стає внутрішньою потребою, без якої особистість не відчуватиме душевного комфорту.

Самостійна робота над собою для кожної людини, яка претендує на пристойний рівень освіченості, має бути серцевиною навчальної діяльності. І лише постійне самостійне навчання дасть можливість якомога ближче підійти до вершини знань певної галузі, сформує потужний інтелект особистості. Виховання такої здатності в особі потребує чіткого узгодження цього процесу з цілями навчання та виховання. Навчання – це перш за все самоосвіта. Студент, який хоче якомога краще оволодіти професією, має добре розуміти: на занятті викладач подає основи знань, навчає, як учити, виділяє ті ключові істини дисципліни, які пробуджують у студента потяг до поглиблення й удосконалення усіх знань. Навчання – безперервний процес. Він не закінчується на занятті, а має спільні методи і прийоми, і цей процес не завершується лише організаційними формами. В основі самостійної навчальної діяльності студента повинні бути глибокі мотиваційні сили, які змушують особистість безперервно домагатися вдосконалення знань. Постановка чи формування мотивів навчальної діяльності носить особистісний підхід. Адже кожна людина сама чітко визначає і усвідомлює для чого їй потрібний певний рівень знань.

Якщо навчальна діяльність змотивована особистим інтересом, то така діяльність буде результативною. В іншому випадку все зведеться лише до даремної трати часу.

У студента, в якого є чітко визначені цілі самоспонування, виробляються певні навички, і врешті-решт, навчальна діяльність стає внутрішньою потребою, без якої особистість не відчуватиме душевного комфорту.

Самостійна навчальна діяльність студента може здійснюватися через:

1. заучування певної інформації;
2. опрацювання літературних джерел (конспектування, рефератування);
3. підготовку тез (для доповіді, виступу) за літературними джерелами та іншими шляхами надходження інформації (постановка дослідів, робота з аудіовізуальними засобами тощо);
4. дослідницьку і пошукову діяльність;
5. участь в іграх (навчальних, розвиваючих та ін.);
6. тестування і самотестування;
7. алгоритмування.

Але кожна людина, крім загальноприйнятих методів, виробляє власні, притаманні лише їй.

Тому самостійну навчальну діяльність доцільно розглядати як особисту творчу працю, що має приносити плоди від певних розумових і психічних дій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про вищу освіту" // Освіта. - 2002. - 20- 27 лютого.
2. Гризун Л. Є. Дидактичні особливості сучасного комп'ютерного підручника / Гризун Л. Є. // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – ХДПУ, 2014.
3. Журавська Л. М. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у ВНЗ / Журавська Л. М. // Освіта та управління. – Т. 3. – 1999. – №2.
4. Ландэ Д. В. Поиск знаний в интернет. Профессиональная работа / Ландэ Д. В. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2005. – 72 с.
5. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. – К.: Вересень, 2016. 129с.
6. Кудрянт З. Н. Система освіти в Україні // Педагогіка. Навч. Посібник. – Одеса: ПДПУ, 2001. – с. 55-56
7. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: Практикум. Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. - Т.: ТИПУ, 2008.
8. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії: Навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - Т.: Навчальна книга "Богдан", 2003.

REFERENCES

1. Law of Ukraine "On Higher Education" // Education. - 2002 - February 20-27.
2. Grizun L. E. Didactic peculiarities of modern computer textbook / Grizun L. E. // Tools of educational and research work. - KPUU, 2014.
3. Zhuravskaya L. M. Conceptual conditions for the management of independent work of students in higher educational institutions / Zhuravskaya L. M. // Education and management. - T. 3. - 1999. - №2.
4. Lande D. V. Searching for knowledge on the Internet. Professional work / Lande D. V. - M.: Williams Publishing House, 2005. - 72 p.

5. Bondar V.I. Didactics: Effective Technologies of Studying. - K.: September, 2016. 129s.
6. Kudryant Z. N. The system of education in Ukraine // Pedagogy. Teaching Manual. - Odessa: PDP, 2001. - p. 55-56
7. Meshko G. M. Introduction to the pedagogical profession: Practicum. Teaching manual for students of higher educational establishments. - T.: TYPE, 2008.
8. Fitsula M. M. Introduction to the pedagogical profession: Teaching. manual for students of higher pedagogical educational institutions. - T.: Educational book "Bogdan", 2003.

УДК 378.076:[94+008](477)

Епик Л.І.
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ» У ВНЗ

У статті проаналізовані сучасні форми інтенсифікації навчального процесу під час вивчення історії у ВНЗ. Автор розкриває і узагальнює власний досвід викладання дисципліни «Історія та культура України», методи проведення екскурсій-практичних занять із використанням експозицій краєзнавчого та художнього музею, як однієї із дієвих форм набуття і узагальнення історичної інформації та патріотичного виховання молодого покоління.

Ключові слова: викладання історії, «Історія та культура України», краєзнавчий музей, художній музей, екскурсія-практичне заняття, патріотичне виховання.

Епик Л.І. Интерсификация учебного процесса во время изучения дисциплины «История и культура Украины» в ВУЗе.

В статье проанализированы современные формы интенсификации учебного процесса при изучении истории в вузе. Автор раскрывает и обобщает собственный опыт преподавания дисциплины «История и культура Украины», методы проведения экскурсий-практических занятий с использованием экспозиций краеведческого и художественного музея, как одной из действенных форм приобретения и обобщения исторической информации и патриотического воспитания молодого поколения.

Ключевые слова: преподавание истории, «История и культура Украины», краеведческий музей, художественный музей, экскурсия-практическое занятие, патриотическое воспитание.

Yepik L.I. Intensification of the educational process during the study of the discipline "History and culture of Ukraine" in the university

The article analyzes the modern forms of intensification of the educational process during the study of history in higher educational institutions. The author reveals and generalizes his own experience of teaching the discipline "History and Culture of Ukraine", methods of carrying out excursions and practical classes using exhibits of local lore and art museum as one of the effective ways of acquiring and generalizing historical information and patriotic education of the younger generation.

Key words: teaching of history, "History and Culture of Ukraine", local lore museum, art museum, excursion-practical lesson, patriotic upbringing.

В умовах «гібридної війни», яка до сьогодні триває на Сході, особливо чітко проявляється конфлікт історичних пам'ятей і ідентичностей. За цих умов великого значення набуває державна політика, спрямована на посилення вивчення історії України, бо саме ці знання повинні виступати реальною зброєю, за допомогою якої наша держава зможе обстоювати цілком певні геополітичні і політичні інтереси.

Завданням же сучасної історичної науки є формування такого рівня історичної освіти в Україні для підготовки висококваліфікованих спеціалістів, щоб останні були спроможні обстоювати власну думку, не мали будь-яких стереотипів і, головне, мали аналітичну стійкість до будь-яких не толерантних пропагандистських впливів. Саме такі спеціалісти у майбутньому стануть запорукою формування і зміцнення демократичної системи цінностей в Україні[4, с.17].

Навчальний процес є основним джерелом формування історичної свідомості молоді. На це звертають увагу такі дослідники, як Авдеєнко А.П.[1], Булда А.А.[3], Желіба О.В.[4], Зеленський К.В.[6], Гребельник О.П.[9], Пометун О. І.[11], інші вчені й організатори освіти.

Ми зупинимося, насамперед, на викладанні дисципліни «Історія та культура України» на неісторичних факультетах у ВНЗ. Саме ця дисципліна повинна сформувати цілісне розуміння студентами історичного процесу, структуроване історичне знання, сприяти «зануренню студентів в історію», формувати загальнолюдські цінності.

Програма дисципліни «Історія та культура України», укладачем якої є завідувач кафедри історії України, професор Бугрій В.С. розрахована на 4 кредити, загальна кількість годин – 120. Із них на денній формі навчання заплановано 16 годин лекцій, 16 годин – практичних занять і 82 години самостійної роботи студентів [7].